

רונדו, פולונז מתוך סוויטה מס. 2 לחליל ותזמורת

מאת יוהן סבסטיאן באך (1685 – 1750)

המלחין והיצירה על רקע התקופה

באך נולד בגרמניה לפני כשלוש מאות שנים, ובודאי האזין למוסיקה כבר בעריסה, כבן למשפחה שבה כולם עסקו בנגינה. כבן עשר היה כשמתו אביו ואמו, ואז אסף אותו אחיו הגדול לביתו, דאג לו ולימד אותו נגינה.

צימאוונו של באך למוסיקה לא ידע כל מעצור: הוא למד נגינה בצ'מבלו (ממשפחת כלי המקלדת) ובכינור, שר במקהלה, ומרוב להיטות להכיר עוד ועוד יצירות, העתיק בסתר, לאור נר, מן התווים השמורים של אחיו. משפחת באך נהגה להתכנס ולבלות ביחד בשעשועים מוסיקליים, בנגינה ובשירה בצוותא. (ראה נספח תמונות של באך ומשפחתו)

בגיל חמש עשרה השתכר באך למחייתו כזמר במקהלת הכנסייה, למד נגינה בעוגב הגדול של הכנסייה, ובמהרה היה לנגן עוגב מפורסם ברחבי הנסיכויות הגרמניות. ראשי כנסיות רבים הזמינו אותו לנגן מיצירותיו בעוגבים הגדולים והיפים שלהם.

באך חיבר יצירות רבות שבוצעו בטקסי הכנסייה, אך גם מוסיקה חילונית: לתזמורות קטנות וגדולות, לכלים סולניים, יצירות למקהלה ולזמרים סולנים. גם בבגרותו המשיך לחקור וללמוד יצירות של מלחינים אחרים מאיטליה, מצרפת ומגרמניה, הושפע מן הסגנונות השונים ושילב אותם ביצירותיו. באך הלחין יצירות קצרות לנגינה ולשירה והקדיש אותן לאשתו האהובה אנה מגדלנה. גם לילדיו הרבים (למעלה מעשרים) אותם לימד נגינה והלחנה, חיבר תרגילים ויצירות רבות. כמה מהם גדלו והיו למלחינים חשובים בזכות עצמם: קרל פרידריך עמנואל באך, וילהלם פרידריך באך, ויוהן כריסטיאן באך.

הסוויטה

סוויטה היא מחרוזת של ריקודים שרקדו באירופה בחצרות האצילים, במאות השש-עשרה והשבע-עשרה (ראה נספח תמונות נשף בחצר אצילים). לכל ריקוד בסוויטה יש

אופי, מקצב, ומפעם המיוחדים לו. סדר הריקודים בסוויטה קבוע, ומציג את הניגודים שבין הכונותיהם השונות, למשל: ריקוד אטי מנוגן לאחר ריקוד מהיר.

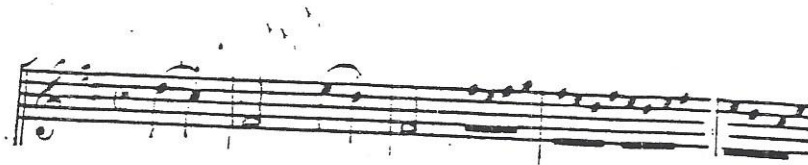
באך כתב הרבה סוויטות גם לתזמורת וגם לכלי סולן: לפסנתר, לכינור ולצ'לו. הסוויטה שנלמד לקראת הקונצרט, שהיא השניה מבין ארכע הסוויטות לתזמורת, נכתבה עם סולו להליל (ראה נספח תמונת הליל מהקופת באך, ותמונת הליל מודרני).

רונדו

אחד מריקודי הסוויטה שמקורו בשיר המלווה בריקוד (בימי הביניים). ברונדו מופיעות הזרות על משפט או חטיבה, לסידוגין עם אפיזודות שונות.

תכונה בולטות

1. אופי גלאנטי ומהודר.
2. מפעם מתון.
3. אסופה של משפטים קצרים שביניהם אין ניגודים חריפים.
4. שימוש חוזר בתבנית של הפסוק הראשון באמצעות וריאנטים שונים.

5. הפסוק הראשון כולל היגדים מוסיקליים עוקבים המנוגדים זה לזה ומשלימים זה

את זה:

פולונז

הפולונז הוא ריקוד חגיגי שמקורו בחצר המלוכה הפולני. במקורו שימש לליווי תהלוכות מלכותיות חגיגיות, בהן צעדו האצילים בזוגות.

תכונות בולטות

1. אופי חגיגי ומלכותי
2. מפעם מתון
3. פיסוק ברור וסימטרי
4. משקל משולש
5. שילוב התכונות הנ"ל יוצר אווירה של תהלוכה קצבית מלכותית
6. תבנית מקצב שהוזרת שוב ושוב בווריאנטים שונים.

7. מרקם קונטרפונקטי הבנוי מבס מהלך ומקו מלודי קישוטי, בחטיבה B.
8. מבנה תלת-חלקי: פולונז – דובל (Double) – פולונז.

A	B	A
A a a, a,, a, a,,	B b b, b,, b, b,,	A a a, a,, a, a,,

הדובל בהשוואה לפולונז

מרקם שקוף	מרקם מלא
חליל וקבוצת הצ'לו	חליל וכל כלי הקשת
לחליל תפקיד סולו	לחליל ולכינורות תפקיד זהה.
מנגינה אלתורית ומקוישטת ובבס	מנגינה שיריתית
מנגינת הפולונז	

הצעות לפעילויות

1. ביטוי בתנועה לאופי ולפיסוק:

א. בניית כוריאוגרפיה: הכיתה תנוע בתהלוכה בצעדים אציליים ומלכותיים: הילדים יסתדרו בטורים, בכל טור שישה ילדים. כל ילד יוביל את הטור שלו במהלך אחד מששה משפטי הפולונז, ובסיום המשפט יעבור לסוף הטור.

במהלך הדובל הילדים ימתינו ויאזינו, תוך כדי שמירה על הסדר בטורים.

ב. העברת שרביט או כל אביזר המזוהה עם נשף אצילים בהתאם לפיסוק. ניתן לביצוע בישיבה: הסולן הנושא את השרביט הולך לפי אופי המוסיקה ובסוף המשפט מוסר את השרביט לסולן חדש.

2. דיון המתייחס למעמד הסולני של החליל בדובל.

3. התמצאות באוריינות: מעקב (בזמן ההאזנה) אחר קו המקצב של תפקיד הבס בדובל, בעזרת המורה.

|| ג ג ג ג | ת ת ת ת | ת ת ת ת | ת ת ת ת ||

באך

באך מנגן עם הבנים שלו

נשף בחצר האצילים

